

חק לישראל – פרשת ויחי יום א'

תורה – בראשית פרק מז'

(כח) וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שִׁבְעַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיְהִי יָמָיו יַעֲקֹב שְׁנַיִם חֲמִיּוֹת שִׁבְעַת שָׁנִים וְאַרְבָּעִים וּמֵאֵת שָׁנָה: (כח) וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שִׁבְעַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיְהִי יָמָיו יַעֲקֹב שְׁנַיִם חֲמִיּוֹת שִׁבְעַת שָׁנִים וְאַרְבָּעִים וּמֵאֵת שָׁנָה: (כח) וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שִׁבְעַת עֶשְׂרֵה שָׁנִים וַיְהִי יָמָיו יַעֲקֹב שְׁנַיִם חֲמִיּוֹת שִׁבְעַת שָׁנִים וְאַרְבָּעִים וּמֵאֵת שָׁנָה: (כח) וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שִׁבְעַת עֶשְׂרֵה שָׁנִים וַיְהִי יָמָיו יַעֲקֹב שְׁנַיִם חֲמִיּוֹת שִׁבְעַת שָׁנִים וְאַרְבָּעִים וּמֵאֵת שָׁנָה:

(כט) וַיִּקְרְבוּ יָמָיו יִשְׂרָאֵל לְמוֹת וַיִּקְרָא לְבָנָיו לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ אִם נָא מִצְאָתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ שִׁים נָא יָדְךָ תַּחַת יָרְכִי וְעָשִׂיתָ עִמָּדִי חֶסֶד וְאַמֶּת אֵל נָא תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרָיִם: (כט) וַיִּקְרְבוּ יָמָיו יִשְׂרָאֵל לְמוֹת וַיִּקְרָא לְבָנָיו לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ אִם נָא מִצְאָתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ שִׁים נָא יָדְךָ תַּחַת יָרְכִי וְעָשִׂיתָ עִמָּדִי חֶסֶד וְאַמֶּת אֵל נָא תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרָיִם: (כט) וַיִּקְרְבוּ יָמָיו יִשְׂרָאֵל לְמוֹת וַיִּקְרָא לְבָרְיָהּ לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לָהּ אִם כָּעֵן אֲשַׁכְּחִית רַחֲמִינֶיךָ שׂוּי כָּעֵן יָדְךָ תַּחַת יָרְכִי וְתַעֲבֹד עִמִּי טִיבוֹ וְקִשׁוּט לֹא כָּעֵן תִּקְבְּרֵנִי בְּמִצְרָיִם:

(ל) וְשִׁכַבְתִּי עִם אָבִתִּי וּנְשָׂאֲתָנִי מִמִּצְרַיִם וְקִבַּרְתָּנִי בְּקִבְרֹתָם וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֶעֱשֶׂה כְּדִבְרֶךָ: (ל) וְשִׁכַבְתִּי עִם אָבִתִּי וּנְשָׂאֲתָנִי מִמִּצְרַיִם וְקִבַּרְתָּנִי בְּקִבְרֹתָם וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֶעֱשֶׂה כְּדִבְרֶךָ: (ל) וְשִׁכַבְתִּי עִם אָבִתִּי וּנְשָׂאֲתָנִי מִמִּצְרַיִם וְקִבַּרְתָּנִי בְּקִבְרֹתָם וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֶעֱבֹד עִמָּדִי חֶסֶד וְאַמֶּת אֵל נָא תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרָיִם:

(לא) וַיֹּאמֶר הַשִּׁבְעָה לִּי וַיִּשְׁבַּע לוֹ וַיִּשְׁתַּחֲוֶה יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמֹּטָה: (לא) וַיֹּאמֶר הַשִּׁבְעָה לִּי וַיִּשְׁבַּע לוֹ וַיִּשְׁתַּחֲוֶה יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמֹּטָה: (לא) וַיֹּאמֶר קָם לִי וְקוּיִם לִיָּהּ וְסָגִיד יִשְׂרָאֵל עַל רִישׁ עַרְסָא:

(א) וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אָבִיךָ חָלָה וַיִּקַּח אֶת שְׁנֵי בָנָיו עִמּוֹ אֶת מְנַשֶּׁה וְאֶת אֶפְרַיִם: (א) וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אָבִיךָ חָלָה וַיִּקַּח אֶת שְׁנֵי בָנָיו עִמּוֹ אֶת מְנַשֶּׁה וְאֶת אֶפְרַיִם: (א) וַיְהִי בְּתַר פְּתֻגְמֵיָא הָאֵלִין וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אָבִיךָ חָלָה וַיִּקַּח אֶת שְׁנֵי בָנָיו עִמּוֹ אֶת מְנַשֶּׁה וְאֶת אֶפְרַיִם:

(ב) וַיִּגַּד לְיַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנֵּה בְנֶךָ יוֹסֵף בָּא אֵלֶיךָ וַיִּתְחַזַּק יִשְׂרָאֵל וַיִּשָּׁב עַל הַמֹּטָה: (ב) וַיִּגַּד לְיַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנֵּה בְנֶךָ יוֹסֵף בָּא אֵלֶיךָ וַיִּתְחַזַּק יִשְׂרָאֵל וַיִּשָּׁב עַל הַמֹּטָה: (ב) וַיִּגַּד לְיַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנֵּה בְנֶךָ יוֹסֵף בָּא אֵלֶיךָ וַיִּתְחַזַּק יִשְׂרָאֵל וַיִּשָּׁב עַל הַמֹּטָה:

רש"י

ואמת – חסד שעושה עם המתים הוא חסד של אמת שאינו מנפה לתשלוש גמול: אל נא תקברני במצרים – סופה להיות עפרה כנים (ומרחשין תחת גופי) ושאיין מתי חולה לארץ חיים אלל בצער גלגול מחילות ושלל יעשוני מצרים ע"א (ב"ר):

(ג) ושכבתי עם אבותי – וי"ו ז' מחובר למעלה לתחילת המקרא שים נא ידך תחת ירכי והשבע לי ואני סופי לשכב עם אבותי ואתה תשאני ממצרים. ואין לומר ושכבתי עם אבותי השכיבני עם אבותי במערה שהרי

(כח) ויחי יעקב – למה פרשה זו סתומה לפי שכיון שנפטר יעקב אבינו נסתמו עיניהם ולכס של ישראל מלכת השעבוד שהתחילו לשעבדם. ד"א שזקק לגלות את הקץ לבניו ונסתם ממנו (ב"ר):

(כט) ויקרבו ימי ישראל למות – (ב"ר) כל מי שנאמר בו קריבה למות לא הגיע לימי אבותיו ולחך חי ק"פ ויעקב קמ"ז בדוד נאמר קריבה אביו חי פ' שנים והוא חי ע"א: ויקרא לבנו ליוסף – (ב"ר) למי שהיה יכולת בידו לעשות: שים נא ידך – והשבע: חסד

חק לישראל – פרשת ויחי יום א'

(א) ויחמר ליוסף – אחד מן המגידים והרי זה מקרא קצר וי"א אפרים היה רגיל לפני יעקב בתלמוד וכשחלה יעקב בארץ גושן הלך אפרים אל אביו למכרים להגיד לו: ויקח את שני בניו עמו – כדי שיזכרם יעקב לפני מותו:

(ב) ויגד – המגיד ליעקב ולא פי' מי והרבה מקראות קצרי לשון: ויחזק ישראל – אמר אע"פ שהוא בני מלך הוא אחלק לו כבוד מכאן שחולקין כבוד למלכות. וכן משה חלק כבוד למלכות וירדו כל עבדיך אלה אלי (שמות יא) וכן אליהו וישנס מתניו וגו' (מ"א יח):

כתיב אחריו ונשאתני ממכרים וקברתני בקבורתם ועוד מלינו בכ"מ לשון שכיבה עם אבותיו היא הגויעה ולא הקבורה כמו (מ"א ב) וישכב דוד עם אבותיו ואח"כ ויקבר בעיר דוד:

(ל) וישתחו ישראל – תעלה בעיניו סגיד ליה: על ראש המטה – הפך עצמו ללד השכינה מכאן אמרו שהשכינה למעלה מראשותיו של חולה (שבת נדרים מ) ד"א על ראש המטה על שהיתה מטתו שלימה ולא היה בה רשע שהרי יוסף מלך הוא ועוד שנסבה לבין הגוים והרי הוא עומד בלדקו:

נביא – מלכים א' ב א-ו

(א) ויקרבו ימי דוד למות ויצו את שלמה בנו לאמר: (א) קריבו יומי דוד למות ופקיד ית שלמה בריה למימר:

(ב) אנכי ה' בדרך כל הארץ וחזקת והיית לאיש: (ב) אנה אזיל באורח כל ארעא ותתקוף ותהא לגבר דחיל חטאין:

(ג) ושמת את משמרת יהוה אלהיך ללכת בדרךיו לשמר חקתי מצותיו ומשפטיו ועדותיו כפתוב בתורת משה למען תשפיל את כל אשר תעשה ואת כל אשר תפנה שם: (ג) ותטר ית מטרת מימרא דיי אלהך למהך באורחך דתקנן קדמוהי למטר קדמוהי פקדוהי ודינוהי וטהרותיה כמא דכתיב באורייתא דמשה בדיל דתצלח ית כל דתעביד וית כל אתר דתתפני לתמן:

(ד) למען יקים יהוה את דברו אשר דבר עלי לאמר אם ישמרו בניך את דרכם ללכת לפני באמת בכל לבבם ובכל נפשם לא יפרת לה איש מעל פסא ישראל: (ד) בדיל די יקים יי ית פתגמוהי די מליל עלי למימר אם יטרון בנך ית ארחהון למהך קדמי בקשוט בכל לבהון ובכל נפשיהון למימר לא יפסוק לך גבר מעל כורסי מלכותא דישראל:

(ה) וגם אתה ידעת את אשר עשה לי יואב בן צרויה אשר עשה לשני שרי עבאות ישראל לאבנר בן נר ולעמשא בן יתר ויהרגם וישם דמי מלחמה בשלם ויתן דמי מלחמה בחגרתו אשר במתניו ובנעלו אשר בגליו (ה) ואף את ידעת ית דעבד לי יואב בר צרויה דעבד לתרין רבני חילותא דישראל לאבנר בר נר ולעמשא בר יתר דקטלינון בערמותיה ודמי די יתחשב ליה דמיהון עלוהי כדם תבירי קרבא ויתייב להון בכמנת שלמא ואשד דמהון באספניקי די בהרציה ודש בטלריתא די ברגלוהי:

(ו) ועשית כחמתך ולא תורד שיבתו בשלם שאל: (ו) ותעביד כחומתך ולא תחית שיבתיה בשלמא לשאל:

חק לישראל – פרשת ויחי יום א'

רש"י

עמשא שלא נטלה אלכ להגביהה מן הארץ, ולא נשמר מהחרב אשר ביד יואב. ובעלו אשר ברגליו – את אבנר הרג בערמה, ששאלו גידמת היאך חולכת, כמה שנאמר (שם ג כז): ויטהו יואב אל תוך השער לדבר אתו 'בשלי', לשון 'שלי' נעלך:
(ו) ולא תורד שיבתו בשלום שאלו – אל תניחהו למות מיתת עצמו וליפול בגיהנם:

(ה) את אשר עשה לי – שהראה הספר ששלח לך ביד אוריה, (במדק רבי תנחומא סס). דמי מלחמה בשלום – שהיה להם שלום עמו, ולא היו נשמרים ממנו. בחגורתו אשר במתניו – שחגר חרבו מלומדת על מתניו, שלא כדרך החוגרים, בצלחתו לקראת עמשא, ופיה למטה כדי שתפול, כמה שנאמר (שמואל ב כ ח): והוא ילך ותפול, וכשנפלה ונטלה, כסבור

כתובים – משלי פרק י"א – לב פרק י"א – ד'

(לא) פי צדיק יגוב חכמה ולשון תהפכות תפירת: (לא) פומיה דצדיקא מועי חכמתא ולישנא דהפיכו נתפסק:
(לב) שפתי צדיק ידעון רצון ופי רשעים תהפכות: (לב) שפותיה דצדיקא ידעון צביונא ופומהון דרשיעי מהפך:
(א) מאזני מרמה תועבת יהוה ואבן שלמה רצונו: (א) מסחא דנכלא מרחקתיה דאלהא ובמתקלא תריצא צביוניה:
(ב) בא זדון ויבא קלון ואת צנועים חכמה: (ב) היך דעלא זידונתא עלל צערא ולאלין דצניעין חכמתא:
(ג) תמות ישרים תנחם וסלף בגדים ושרם (ישרים): (ג) תמימותא דתריצי תדבר אנון ונטלטלון בזוזי ונדכנון:
(ד) לא יועיל הון ביום עברה וצדקה תציל ממוות: (ד) לא מהני שקרא ביומא דרוגזא וצדקתא מפלטא מן מותא בישא:

רש"י

(ב) בא זדון ויבא קלון ואת לנועים חכמה – תבוא חכמה
(ג) תמות ישרים תנחם וסלף בגדים ושרם – תומת ישראל תנחם – תנהלם. וסלף בוגדים ישרם – ישדמם:
(ב) פי לדיק יגוב חכמה – ידבר לשון ניב שפתים (ישעיה כ"ז):
(ג) שפתי לדיק ידעון רצון – יודעי לרעות ולפיים את בוראם ויודעים לרעות את הבריות ולהטיל שלום דיניהם:

משנה – פאה פרק ג'

(א) מלבנות התבואה שבין הזיתים, בית שמאי אומרים, פאה מכל אחד ואחד. בית הלל אומרים, מאחד על הכל. ומודים, שאם היו ראשי שורות מערבין, שהוא נותן פאה מאחד על הכל:

חק לישראל – פרשת ויחי יום א'

מודו ללא מפסקי. ובזמן שהאילנות מרוחקים זה מזה עד שבקררע בית סאה שהוא חמשים אמה על חמשים אמה אין בו עשרה אילנות, מודים בית הלל שנותן פאה לכל מלבן ומלבן, והואיל והאילנות מרוחקין, נראה הדברים שלא בשביל האילנות נעשו המלבנות. ובזמן שהאילנות רופים, ויש עשרה אילנות בפחות מבית סאה, מודים בית שמאי שנותן פאה אחת על הכל, לא נחלקו אלא כשיש עשרה אילנות בבית סאה:

(ב) **הַמְנַמֵּר אֶת שְׂדֵהוּ וְשִׂיר קְלָחִים לְחַיִּים, רַבִּי עֲקִיבָא אֹמְרִי, נוֹתֵן פְּאֵה מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד. וְחֻכְמִים אֹמְרִים, מֵאֶחָד עַל הַבַּל. וּמוֹדִים חֻכְמִים לְרַבִּי עֲקִיבָא בְּזֵרַע שְׂבֵת אוֹ תְּרִדֵל בְּשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת, שֶׁהוּא נוֹתֵן פְּאֵה מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד:**

חשיבא: בזרע שבת – ירק שקורין לו אניס"ו בלע"ז: שהוא נותן פאה מכל אחת ואחת – מפני שאין דרכו לזרוע מהן שדה אחת, לפיכך חשובין כל אותן ערוגות כאלו כל אחת מהן שדה אחת. ושבת ותרדל חייבין בפאה אף על פי שאין נותנין לירק פאה משום לזרע עבדי, וכמיני זרעים חשיבי. והלכה כחכמים:

(ג) **הַמְּחַלֵּיק בְּצֻלִים לְחַיִּים לְשׂוּק וּמְקָיִים יְבֻשִׁים לְגֵרֵן, נוֹתֵן פְּאֵה לְאֵלוֹ לְעֵצְמוֹ וּלְאֵלוֹ לְעֵצְמוֹ. וְכֵן בְּאַפּוּגִין, וְכֵן בְּכָרֶם. הַמְּדַל, נוֹתֵן מִן הַמִּשְׁאָר עַל מֵה שְׂשִׂיר. וְהַמְּחַלֵּיק מֵאַחַת יָד, נוֹתֵן מִן הַמִּשְׁאָר עַל הַבַּל:**

ויעשו גסים, וזהו הנקרא מדל, גדולה וסוף אותם ממקומם, ותנן איזהו מדל, נוטל אחד ומניח שנים, ואותן שעוקר ליתן ריוח לנשארים, אינם חייבין בפאה, לפי שתקנת הנשארים היא, היולך נותן פאה מן הנשאר לבד, והנעקר פטור מכלום ללא חשיבא קלירה: המחליק מאחת יד – כלומר מענין אחד, או כולו לגורן או כולו לשוק. ורמב"ם פירש מאחת יד ממקום אחד, שהחלק שנוטל למכור בשוק, אינו נוטל אותו מכאן ומכאן, אלא כולו מזד אחד:

(ד) **הָאֲמֵהוּת שֶׁל בְּצֻלִים חִיבוֹת בַּפְּאֵה, וְרַבִּי יוֹסִי פּוֹטֵר. מִלְּבָנוֹת הַבְּצֻלִים שְׂבִין הִירָק, רַבִּי יוֹסִי אֹמְרִי, פְּאֵה מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד. וְחֻכְמִים אֹמְרִים, מֵאֶחָד עַל הַבַּל:**

שמשתהין בארץ לא חזו לאכילה אלא על ידי הדחה, ולכך פטר רבי יוסי, ואין הלכה

רע"ב – (א) מלבנות – ערוגות מרובעות, ובשביל שעשויות כדפוס הלבינות קרויין מלבנות: שבין הזיתים – והוא הדין לכל שאר אילנות, ונקטו זיתים לאשמעינן לאפילו זיתים שהיבנים בפאה לא מפסקי לב"ה, וכל שכן שאר אילנות שאין חייבין בפאה, דפשיטא ללא מפסקי: בית שמאי אומרים פאה מכל אחד ואחד – מכל מלבן ומלבן. הואיל ועומדות הערוגות פסקי פסקי ואין מתערבין זו עם זו, קסברי בית שמאי דמפסקי זיתים. אבל היכא דראשי שורות מתערבין מזה לזה,

רע"ב – (ב) המנמר – מלקט שדה מקומות מקומות דמחזי כמנומר. לשון ונמר חברבורותיו (ירמיה יג), שקלר התבואה שנתבשלה ראשון ראשון בשדה: ושייר קלחים לחים – אותן שלא נתבשלו: נותן פאה מכל אחד ואחד – כשחוזר ללקט הקלחים לחים ששייר, דנמור מפסיק ולאו אתחלתא דקלירה

רע"ב – (ג) המחליק בצלים – איחית דמפרשי לשון ואנכי איש חלק (בראשית כו), על שם שכשנתלשו נשאר המקום חלק. ואיחית דמפרשי המחליק, כמו המחלק, שנוטל חלק מן הצלים לחים למכרן בשוק, וחלק אחר מניח יבשים לגורן לקיום: נותן פאה לאלו לעצמן – דכשני מיני חטים דמו: וכן בכרם – וכן המחליק בכרם דינו כמחליק בצלים: המדל נותן מן המשוייר על מה ששייר – בזמן שהצלים זרועים רופים, נוטל מהם אחד מבנתיים, כדי שהנשארים יתגדלו בריוח

רע"ב (ד) האמהות של בצלים – בצלים גדולים שמניחין אותן לגדל זרע, ומתוך

חק לישראל – פרשת ויחי יום א'

לעיל צפרק שני לזרע אחר מפסיק. ואין הלכה כרבי יוסי:

כמותו: מלכנות הצללים שבין הירק – סבר רבי יוסי דירק כזרע אחר דמי, שאין דרך בני אדם להיות מכנים צללים בין הירק, ותנן

(ה) האחין שחלקו, נותנין שתי פאות. חזרו ונשתתפו, נותנין פאה אחת. שנים שלקחו את האילן, נותנין פאה אחת. לקח זה צפוננו וזה דרומנו, זה נותן פאה לעצמו, וזה נותן פאה לעצמו. המוכר קלחי אילן בתוך שדהו, נותן פאה מכל אחד ואחד. אמר רבי יהודה, אימתי. בזמן שלא שיר בעל השדה. אבל אם שיר בעל השדה, הוא נותן פאה לכל:

אם התחיל בעל השדה לקצור שדהו קודם שמכר את אלו שנשאר מן השדה שלא נקצר או שלא נלקט, בעל השדה הוא הנותן פאה על הכל, למכר אתחיל בקצירה או בלקיטת הפירות איתחייב בפאה של כל השדה, ורבי יהודה לפרושי מלתייה דתנא קמא אתא, וכן הלכה:

רע"ב – (ה) שלקחו את האילן – מהגך אילנות דחשיב צפרק קמא שחייבים בפאה: המוכר קלחי אילן – שרשי נמחים שחייבים בפאה ולא מכר לו הקרקע, נותן הלווקח פאה מכל אחד ואחד: בזמן שלא שיר – כלומר, אם לא התחיל בעל השדה לקצור או ללקט פירות, אז הוא דחייב הלווקח ליתן פאה, אבל

(ו) רבי אליעזר אומר, קרקע בית רבע, חייבת בפאה. רבי יהושע אומר, העושה סאתים. רבי טרפון אומר, ששה על ששה טפחים. רבי יהודה בן בתיירה אומר, כדי לקצר ולשנות. והלכה כדבריו. רבי עקיבא אומר, קרקע כל שהוא, חייב בפאה, ובבבירים, ולכתב עליו פרוזבול, ולקנות עמו נכסים שאין להם אחריות בכסף ובשטר ובחזקה:

ולכתוב עליו פרוזבול – הלל תקן פרוזבול כשראה שהיו נמנעים מלהלוות לעניים מפני השביעית שמטמת החוב, תקן שיהא מוסר שטרותיו לבית דין, וכותב, מוסר אני לכם פלוני ופלוני הדיוני כל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה. ומשכתבו לו שטר זה, שוב אין שביעית משמטת חובו. ודוקא כשיש קרקע כל דהו ללוה, דאז חסוב כאילו החוב גבוי כבר ביד בית דין, ותו לא קרינן ביה לא יגוש, וחשבינן לקרקע כל שהוא כאילו שזה כל החוב, דאין אונאה לקרקעות: ולקנות עמו נכסים שאין להם אחריות – דמטלטלין נקנין אגב קרקע בכסף בשטר ובחזקה, כדתנן צפרק קמא דקדושין ושם מפורש:

רע"ב – (ו) קרקע בית רובע – מקום שראוי לזרוע בו רובע הקב, ופירשו בו שהוא עשר אמות ומחצה על עשר אמות בקירוב: העושה סאתים – ר' יהושע לא אזיל בתר זריעה, אלא קרקע המוציאה סאתים שהן י"ב קבין: לקצור ולשנות – דרך הקוראים אוחז מלא כפו מן הקמה וקוצר כדכתיב (תהלים קכט) שלא מלא כפו קוצר. ואם יש בקמה כדי למלאות כפו שני פעמים, חייבת בפאה: קרקע כל שהוא חייבת בפאה – דסבירא ליה פאת שדך כל שהוא משמע, ופליגי, אכולהו: ובבבירים – דכתיב דהו אדמתך, והני מילי בצבורי חטה ושעורה, אבל בצבורים של אילן אינו חייב אלא אם כן יש לו קרקע שש עשרה אמות סביב לאילן שהוא שיעור יניקתו:

(ז) הפותב נכסיו שביב מדע, שיר קרקע כל שהוא, מתנתו מתנה. לא שיר קרקע כל שהוא, אין מתנתו מתנה. הפותב נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא, אבדה כתבתה. רבי יוסי אומר, אם קבלה עליה, אף על פי שלא כתב לה, אבדה כתבתה:

חק לישראל – פרשת ויחי יום א'

נפשיה ערטילאי, ואס לא שהיה חושב ודאי שימות לא היה נתן כל נכסיו, הלכך אם עמד חוזר ואפילו קנו מידו: וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה – בשכיב מרע מיירי שמחלק נכסיו לבניו, וכתב לאשתו חלק בין הבנים ושמעה איחי ושחקה ולא אמרה כתובתי אני גובה או כיוצא בזה אבדה כתובתה: ר' יוסי אומר אם קבלה עליה – שתהא שותפת בין הבנים, אפילו לא קנו מידה והוא לא רואה שיכתבו כך בפניה אבדה כתובתה, ושוב אינה יכולה לחזור בה. ואין הלכה כרבי יוסי:

(ח) הכותב נכסיו לעבדו, יצא בן חורין. שיר קרקע פל שהוא, לא יצא בן חורין. רבי שמעון אומר, לעולם הוא בן חורין, עד שיאמר הרי כל נכסו נתונן לאיש פלוני עבדי חוץ מאחד מרבוא שבהן:

עצמו ולא נכסים: ר' שמעון אומר לעולם הוא בן חורין – בין אין לו נכסים אחרים אלא העבד והקרקע ששייך, ובין יש לו נכסים אחרים, לעולם הוא בן חורין, ומוקמינן דבור כל נכסו בעבד לבדו כשאין לו נכסים אחרים, ולא אמרינן דבמה שאמר חוץ בטל דבורו, שאמר כל נכסו, דפלגינן דיבורא, ומקיימינן ליה בעבד, ויאלץ בן חורין: חוץ מאחד מרבוא – ולא פירש מהו משייך, דהתם אמרינן דאחד מרבוא דקאמר היינו עבד, ואיזו לא חשיב ליה אלא כאחד מרבוא בנכסים, ואף על גב דשוי טפי. ואין הלכה כרבי שמעון:

רע"ב – (ז) שכיב מרע – השוכב על מטתו מחמת חולי: שייך קרקע כל שהוא – כל הנני שייך קרקע כל שהוא דתנן במתניתין מכאן ועד סוף פרקין, לאו דוקא קרקע, דהוא הדין מטלטלים כל שהוא, אלא איידי דתנא רישא גבי פאה וזכורים ופרוזבול קרקע כל שהוא, תנא בכל הנך נמי קרקע כל שהוא: מתנתו קיימת – אם קנו מידו על המתנה אף על פי שעמד מחלו אינו יכול לחזור בו, הואיל ושייר לעצמו כל שהוא גלי דעתיה ללאו מחמת מיתה כתב המתנה: לא שייך קרקע כל שהוא – לעצמו, מסתמא לא שביק איניש

רע"ב – (ח) הכותב כל נכסיו לעבדו – שכתב כל נכסו נחונים לפלוני עבדי, הרי העבד בכלל הנכסים ונתן לו את עצמו, והאי דקאמר עבדי היינו עבדי שהיה כבר: שייך קרקע כל שהוא לא יאלץ בן חורין – דכל היכא דנחית לשורא אמרינן לדידיה נמי שייך, וכי אמר כל נכסו לך אשאר נכסים קאמר ולחנופי ליה קאתי ולא שחרריה כיון דלא אמר ליה עצמך ונכסו. ואפילו אין לו שום נכסים אלא העבד והקרקע ששייך, מכל מקום לא יאלץ לחירות דכיון דאין מתקיים דבור כל נכסו דהא אחא חוץ ובטל ליה, ללא פלגינן דיבורא, והוי בטל לגמרי, ולא קנה לא

גמרא – ברכות דף ו' ע"א

תניא אבא בנימין אומר אין תפלה של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת שנאמר לשמוע אל הרנה ואל התפלה במקום רנה שם תהא תפלה אמר רבין בר רב אדא אמר רבי יצחק מנין שהקדוש ברוך הוא מצוי בבית הכנסת שנאמר אלהים נצב בעדת אל ומנין לעשרה שמתפללין ששכינה עמהם שנאמר אלהים נצב בעדת אל ומנין לשלשה שיושבין בדין ששכינה עמהם שנאמר בקרב אלהים ישפוט ומנין לשנים שיושבין ועוסקין בתורה ששכינה עמהם שנאמר אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וגו' מאי

חק לישראל – פרשת ויחי יום א'

ולחושבי שמו אמר רב אשי חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה ומנין שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה ששכינה עמו שנאמר בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך וכי מאחר דאפילו חד תרי מבעיא תרי מכתבן מלייהו בספר הזכרונות חד לא מכתבן מליה בספר הזכרונות וכי מאחר דאפילו תרי תלתא מבעיא מהו דתימא דינא שלמא בעלמא הוא ולא אתיא שכינה קא משמע לן דדינא נמי היינו תורה וכי מאחר דאפילו תלתא עשרה מבעיא עשרה קדמה שכינה ואתיא תלתא עד דיתבי:

קש"י על הגמרא

קס: אשר אזכיר את שמי – אשר יזכר שמי על מצותי ודברי: אבא אליך – לשון יחיד הוא: מכתבן מלייהו – כדכתיב ויכתב ספר זכרון לפניו (סיפא דקרא): קדמה שכינה ואתיא – קודם שיהיו כל העשרה: נלכז בעדת אל – מעיקרא משמע: עד דיתבי – כדכתיב ישפוט בשעת המשפט:

במקום רנה – צבית הכנסת, שקס אומרים הצבור שירות ותשבחות בנעימת קול ערב: בעדת אל – צבית מועד שלו: ומנין לעשרה וכו' – עדה קרויה בעשרה, שנאמר עד מתי לעדה הרעה הזאת (במדבר י"ד) ילאו כלב ויהושע: בקרב אלהים ישפוט – ואין בית דין קרוים אלהים אלא בשלשה, צפרק קמא דסנהדרין (דף ג' ב:) ויקשז ה' – ממתין להם

זוהר – ויחי דף רט"ז ע"ב

ויחי יעקב בארץ מצרים, אמאי פרשתא דא סתימא. רבי יעקב אמר, בשעתא דמית יעקב, אסתימו עיניהון דישראל. רבי יהודה אמר, דכדין נחתו לגלותא, ואשתעבידו בהון:

רבי שמעון אמר, מה פתיב לעילא, וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גשן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד. וכתוב ויחי יעקב, דלא אתחזי לאפרשא בין דא לדא. מה אינון קיימי בתפנוקין דמלכין, וקבילו ענוגא וכסופין לגרמיהו. אוף יעקב נמי, קיים בתפנוקי מלכין, בענוגא וכסופא לגרמיהו, לא אתפרש דא מן דא:

והכא אקרי ויחי. דהא כל יומי לא אקרי ויחי, בגין דכל יומי בצערא הוה, בצערא אשתכחו, עליה פתיב, (איוב ג) לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתתי ויבא רגז. פתר דנחת למצרים, אקרי ויחי. חמא לבריה מלכא, חמא לכל בנוי זכאין צדיקין, וכלהו בתענוגי ותפנוקי עלמא, והוא יתיב ביניהון פחמך טב דיתבי על דורדייהו, כדין אקרי ויחי יעקב. ולא פריש בין ויפרו וירבו מאד לויחי יעקב, והכי אתחזי:

חק לישראל – פרשת ויחי יום א'

שֶׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה, מֵאֵי טַעֲמָא שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה. אֲלֵא אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כָּל יוֹמוֹי דִּיעֲקֹב בְּצַעֲרָא הוּוּ, בְּצַעֲרָא אַעֲבַר לוֹן בְּקַדְמֵיתָא, פִּיּוֹן דְחֲמָא לְיוֹסֵף, וְהוּוּ קָאִים קַמֵּיהּ, כַּד יַעֲקֹב מִסְתַּכֵּל בְּיוֹסֵף, הוּוּ אֲשַׁתְּלִים בְּנַפְשֵׁיהּ, כְּאִילוּ חֲמָא לְאִמֵּיהּ דְּיוֹסֵף. דְּשִׁפְרוּ דְּיוֹסֵף דְּמִי לְשִׁפְרוּ דְּרַחֵל. וְהוּוּ דְּמִי בְּגַרְמֵיהּ כְּמָה דְּלֵא אַעֲבַר עֲלֵיהּ צַעֲרָא בְּיוֹמוֹי:

וְכַד יוֹסֵף אֲתַפְרֵשׁ מִנְיָה, כְּדִין אֲתַקְיִים, לֵא שְׁלוֹתֵי וְלֵא שְׁקֻטֵי וְלֵא נַחְתֵי וְיֵבֵא רְגוּ. דְּדָא קִשְׂיָא לִיָּה לְיַעֲקֹב מִכָּל מַה דְּעֵבַר, וּבְזַמְנָא דְּאֲתַפְרֵשׁ יוֹסֵף מִנְיָה, מַה פְּתִיב, (בראשית לו) יוֹסֵף בֶּן שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה רוּעָה וְגו'. וְכָל יוֹמִין דִּיעֲקֹב, לֵא הוּוּ לִיָּה צַעֲרָא כְּהֵאֵי, וְהוּוּ בְּכִי כָּל יוֹמָא לְאִינוֹן שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה דְּיוֹסֵף:

מֵאֵי קֶאֱתִיבוּ לִיָּה, (בראשית מו) וְיוֹסֵף יָשִׁית יָדוֹ עַל עֵינָיָהּ, הָא לָּהּ שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה אַחֲרֵינָן, בְּעִנְיָנָן וְתַפְנוּקִין וְהִנְאוֹת וְכִסּוּפִין. הָדָא הוּוּ דְּכִתִּיב וְיָחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְגו'. תְּנָא, כָּל אִינוֹן שְׁנִין, שְׁכִינְתָא יְקָרָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּוּ, עֲמִיָּה אֲשַׁתְּכַחָא, וּבְגִין כָּךְ חַיִּים אַקְרוּן:

הלכה – הרמב"ם הלכות תשובה פ"ב

(ה) שנאמר מכסה פשעיו לא יצליח במה דברים אמורים בעבירות שבין אדם לחבירו אבל בעבירות שבין אדם למקום אינו צריך לפרסם עצמו ועזות פנים היא לו אם גילם אלא שב לפני האל ברוך הוא ופורט חטאיו לפניו ומתודה עליהם לפני רבים סתם וטובה היא לו שלא נתגלה עונו שנאמר אשרי נשוי פשע כסוי חטאה. [השגת הראב"ד – במה דברים אמורים בעבירות שבין אדם לחבירו א"א וכן עבירות המפורסמות ומגולות אע"פ שאינן עם חבירו שכמו שנתפרסם החטא כך צריך לפרסם התשובה ויתבייש ברבים]:

(ו) אע"פ שהתשובה והצעקה יפה לעולם בעשרה הימים שבין ראש השנה ויום הכפורים היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד שנאמר דרשו ה' בהמצאו במה דברים אמורים ביחיד אבל צבור כל זמן שעושים תשובה וצועקין בלב שלם הם נענן שנאמר כה' אלהינו בכל קראנו אליו:

(ז) יום הכפורים הוא זמן תשובה לכל ליחיד ולרבים והוא קץ מחילה וסליחה לישראל לפיכך חייבים הכל לעשות תשובה ולהתודות ביום הכפורים ומצות וידוי יום הכפורים שיתחיל מערב היום קודם שיאכל שמא יחנק בסעודה קודם שיתודה ואע"פ שהתודה קודם שיאכל חוזר ומתודה בלילי יום הכפורים ערבית וחוזר ומתודה בשחרית ובמוסף ובמנחה ובנעילה והיכן מתודה יחיד אחר תפלתו ושליח צבור באמצע תפלתו בברכה רביעית:

חק לישראל – פרשת ויחי יום א'

מוסר – מספר חרדים דף ע"א ע"ב

תקע יתד התזקה אצל כותל מערבי ויתר בלבבך אחוזות קשורות יפה בחבל קלוע בשלש קליעות. אחד, אהבתו בלי פרווד (הושע י"א) בחבלי אדם אמשכם פעבותות אהבה. ב, פסוק תורה המתיר אסירי המלך חייב מיתה והרי המלך יתברך אסר הלשון בשתי חומות אחת של עצם ואחת של בשר איך לא תתבודד עמו יתברך והנה אתה רוב זמנה יחיד בבטן אמך יחיד בעת תישן הגוף יחידי והנשמה יחידה הגוף בקבר בדר והנשמה בדר בגן עדן כל צדיק מדור לפי כבודו ובהינם ודאי כיון דרשעים בחשך ידמו נמצאו לבדם לכו שמע בקולי לה עמו תמיד ולא תפרד רגע פי אם תדרשנו ידרש לה לא יפרוש ממך מזה נאה ונעימה לוייתו יתברך פי הוא אביך קנה הוא עשך ויכוננה: